

Diplomski odnosno završni ispit

Filozofsko-teološki studij Integrirani preddiplomski i diplomski studij

Diplomski ispit sveobuhvatni je ispit kojim student dokazuje da je stekao planiranu cjelovitu formaciju nakon integriranoga preddiplomskog i diplomskog filozofsko-teološkog studija.

Diplomski ispit obuhvaća tri područja filozofsko-teološkog studija.

- Prvo područje određeno je temom diplomskog rada te se predstavljanjem, tj. obranom rada, smatra i polaganje prvoga dijela diplomskog ispita.
- Drugo područje predstavlja zajednička obvezna jezgra u koju ulazi 12 teza iz sljedećih katedri: Katedra Svetoga pisma Starog zavjeta (2 teze), Katedra Svetoga pisma Novog zavjeta (2 teze), Katedra fundamentalne teologije (2 teze), Katedra dogmatske teologije (4 teze) i Katedra moralne teologije (2 teze). Na ispitu student dobiva jednu tezu iz ovoga obveznog područja.
- Treće područje, odnosno 4 teze iz jedne od 9 izbornih katedri, predlaže student kod prijave diplomskog ispita. Riječ je o sljedećim katedrama: Katedra za filozofiju, Katedra povijesti kršćanske literature i kršćanskog nauka, Katedra ekumenske teologije, Katedra pastoralne teologije, Katedra za liturgiku, Katedra crkvene povijesti, Katedra kanonskog prava, Katedra religiozne pedagogije i katehetike, Katedra socijalnog nauka Crkve. Na ispitu student dobiva jednu tezu iz izabranog područja. Studijsko područje, iz kojeg je pisan diplomski rad, ne može biti izabrano kao treće područje za usmeni ispit.

Teze i odgovarajuća literatura na temelju koje se pripremaju teze podijeljene su u dvije skupine:

1. Teze zajedničke obvezne jezgre. Zajednička obvezna jezgra ukupno ima 12 teza.
2. Izborne teze. Za svaku od devet navedenih katedri donose se po četiri teze s odgovarajućom literaturom.

I. Zajednička obvezna jezgra

Katedra Svetoga pisma Staroga Zavjeta

1. teza:

Petoknjižje: izvješća o stvaranju, prapovijest i povijest, genealogije i pripovijesti, ciklus pripovijesti o Abrahamu i patrijarsima. Stvaranje čovjeka i njegova svijeta.

Literatura: Božo Lujić, *Vjera u Boga uvijek novih mogućnosti*, Zagreb, 2014., 99–149; Anto Popović, תּוֹרָה – *Torah Pentateuh – Petoknjižje. Uvod u knjige Petoknjižja i u pitanja nastanka Pentateuha*, Zagreb, 2012., 11–122; Adalbert Rebić, *Stvaranje svijeta i čovjeka*, Zagreb, 1966., 49–159; Celestin Tomić, *Prapovijest spasenja*, Zagreb, 1977.

2. teza:

Proroci: definicija, podjela, obilježje, uloga i značenje. Glavne teološke teme proročke poruke.

Literatura: Božo Lujić, *Starozavjetni proroci*, II. prerađeno i prošireno izdanje, Zagreb, 2010., 7–49; 460–530; Nikola Hohnjec, *Djela proročka*. Likovi i središnje proročke teme, Zagreb, 2001.; Mato Zovkić, *Poziv biblijskih proroka*, Zagreb, 2012., 7–47; Adalbert Rebić, *Prorok čovjek Božji*, Zagreb, 1982., 7–76; Celestin Tomić, *Veliki proroci*, Zagreb 1987.

Katedra Svetoga pisma Novoga zavjeta

1. teza:

Govor na Gori.

Literatura: Ivan Dugandžić, Kršćanin pred izazovom Govora na Gori, u: *Pred Biblijom i s Biblijom*, Zagreb, 2007., 225-242; Božo Lujić, Govor na Gori – program Božje vladavine, u: *Božja vladavina kao svijet novoga čovjeka*, Zagreb, 2010., 107-142.

2. teza:

Vjera i djela kod Pavla i Jakova.

Literatura: Marijan Vugdelija, Vjera i djela kod Pavla i Jakova u odnosu na opravdanje, u: *Da istina evanđelja ostane kod vas (Gal 2,5)*, Zagreb, 2014., 255-319.

Katedra fundamentalne teologije

1. teza:

Isus Krist je posrednik i punina Božje objave u ljudskoj povijesti (usp. DV 2). Objava kao središnji teološki pojam zahvaća i ispunja smisao ljudske egzistencije. Po svom je sadržaju i strukturi trinitarna, kristocentrična, povijesno-spasenjska, zajedničarska, dijaloška i konačna (usp. DV 2-4). Čovjek u zajednici Crkve, koja Objavu naviješta, svjedoči i posreduje svim ljudima i cijelome svijetu, prihvaća Objavu poslušnom vjerom koja traži razumijevanje te slobodnom voljom usmjerenom k istini (usp. DV 5-6).

Literatura: Drugi vatikanski koncil, *Dei Verbum. Dogmatska konstitucija o božanskoj objavi* (18.XI.1965.), u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008.; Adriano Fabris, *Teologija i filozofija*, Zagreb, 2011., 9-74; Wendelin Knoch, *Bog traži čovjeka. Objava, Pismo, Predaja*, Zagreb, 2001., osobito 5-97.

2. teza:

Čovjek kao religiozno biće obilježen je iskustvom svetoga. Tradicionalne, dalekoistočne i monoteističke religije imaju različita poimanja božanskog i konačne svrhe čovjekova života. Katolička crkva ne odbacuje ništa što u načinima djelovanja i življenja, zapovijedima i naukama drugih religija ima istinita i sveta (usp. NA 2-4). Ona je ipak neprekidno dužna, u dijalogu i uz poštivanje slobode vjerovanja, naviještati Krista, u kojem se nalazi punina religioznog života i ostvaruje pomirenje svih ljudi s Bogom (usp. NA 2; DH 2-3).

Literatura: Drugi vatikanski koncil, *Nostra aetate. Deklaracija o odnosu Crkve prema nekršćanskim religijama* (28.X.1965.), u: *Dokumenti*, Zagreb, 2008.; Tomislav Ivančić, *Religija i religije: morfologija, fenomenologija i teologija religija*, Zagreb, 2007., 13-127; Paul Poupard, *Religije*, Zagreb, 2007., 5-29, 67-103.

Katedra dogmatske teologije

1. teza

U susretu s različitim suvremenim pristupima čovjeku i smislu njegova života, teološka antropologija iščitava otajstvo čovjeka u svjetlu Božje samoobjave. Kao Božje stvorenje, čovjek je dio stvorenoga svijeta, ali ima svoju jedinstvenost u odnosu na sve stvoreno, po tome što je stvoren na sliku Božju (Post 1,27) i što je pozvan na nadnaravno zajedništvo života s Bogom. Međutim, čovjek se u svome povijesnom stanju slobodno okrenuo protiv Boga i njegova poziva (istočni grijeh). Bog, koji je čovjeka iz ljubavi stvorio, po milosti ga obnavlja i čini sposobnim da prihvati ponuđeno mu spasenje (opravdanje). Čovjek slobodno surađujući s nezaslužnim darom Božje milosti u konkretnoj egzistenciji, pozvan je suobličiti se Kristu po Duhu Svetomu te dostići puninu eshatološkog zajedništva s Bogom, s drugim ljudima i s čitavim stvorenjem.

Literatura: Ladislav Nemet, *Teologija stvaranja*, Zagreb, 2003., 33-43. 150-160. 174-184. 192-199; Ante Mateljan, *Obdareni ljubavlju. Uvod u teologiju milosti*, Split, 2006., 95-101. 111-118. 128-139. 150-159. Ladislav Nemet, *Kršćanska eshatologija*, Zagreb, 2002., 63-83. 83-86. 93-96. 110-114. 129-133. 138-143.

2.teza:

Ispovijedajući vjeru u „jednu svetu katoličku i apostolsku Crkvu“, mi ponajprije vjerujemo Crkvi i po Crkvi (Credo ... Ecclesiam) „da se ne pobrkaju Bog i njegova djela“ (KKC 750). Bog je svoju Crkvu zamislio odvijeka, da bi već „od početka svijeta bila prikazana u slikama, pripravljena u Starom zavjetu, i ustanovljena u posljednjim vremenima, a napokon je bila očitovana dolaskom Duha, i imat će slavan završetak na koncu vjekova“ (LG 2). Kao „klica i početak Kraljevstva Božjeg na zemlji“ (LG 5), za Crkvu kažemo da je i „sveopći sakrament spasenja“ (LG 1), „otajstveno Tijelo Kristovo“ (LG 7), „hram Duha Svetoga“ (LG 4), „narod Božji“ (LG 9-17). Duh Sveti je dar Božji, darovan zajednici onih koji vjeruju u Krista. U Crkvi postoji temeljno dostojanstvo svih vjernika i raznolikost darova, služba i zadaća.

Literatura: Luka Markešić, *Crkva Božja. Postanak - Povijest - Poslanje*, Sarajevo, 2005., 75-157; Veronika Gašpar, *Teološki govor o Duhu Božjemu*, Zagreb, 2012., 112-136; Walter Kasper, *Crkva Isusa Krista*, Zagreb, 2013., 187-200.

3. teza:

Kršćanska vjera u trojedinog Boga temelji se na Božjoj objavi, najprije starozavjetnoj, gdje se Bog objavljuje prvenstveno kao jedan, osobni, slobodni i prisutni, a konačno u novozavjetnoj, gdje se objavljuje kao Otac Isusa Krista i Otac ljudi. Javno djelovanje Isusa Krista, njegovu smrt i uskrsnuće novozavjetni pisci promatraju „očima vjere“ te postavljaju neizostavni temelj kristološko-trinitarnog promišljanja. U otačko doba započinje sustavno promišljanje

kristološko-trojstvenog otajstva, što rezultira Nicejsko-carigradskim *Credom*, te svečanim izričajima crkvenih sabora. Suvremena trinitarna teologija promišlja Trojstvo kao otajstvo vjere, preispitujući pri tom dosljednosti u sveukupnom poimanju svijeta i čovjeka, a suvremena kristologija, temeljeći se na *kristološkoj koncentraciji i pluralizmu*, promatra konkretno i sveobuhvatno svekoliku stvarnost Isusa Krista, iz čega proizlazi konkretno poslanje vjernika.

Literatura: Walter Kasper, *Bog Isusa Krista. Tajna trojedinog Boga*, Đakovo, 1994., 349-434; Christoph Schönborn, *Bog posla Sina svoga. Kristologija*, Zagreb, 2008., 47-115; 175-242.

4. teza:

Sakramenti su sakramenti „Crkve“ u dvostrukom značenju: „po njoj“ su i „za nju“. „Po Crkvi“ su time što je ona sakrament djelovanja Krista koji u njoj djeluje zahvaljujući slanju Duha Svetoga; a „za Crkvu“ su jer upravo „sakramenti čine Crkvu“, ukoliko, osobito u euharistiji, ljudima objavljuju i priopćuju otajstvo zajedništva trojedinoga Boga Ljubavi (KKC 1118). U euharistiji je sadržano svekoliko duhovno dobro Crkve, to jest sâm Krist, naš Vazam i živi kruh. Ostali sakramenti, kao i sve crkvene službe i djela apostolata, čvrsto su povezani sa svetom euharistijom i prema njoj su usmjereni (usp. PO 5).

Litaratura: Ivan Pavao II., *Ecclesia de eucharistia. Enciklika o odnosu euharistije i Crkve* (17. IV. 2003.), Zagreb, 2003., br. 1-46; Benedikt XVI., *Sacramentum caritatis. Postsinodalna apostolska pobudnica o euharistiji, izvoru i vrhuncu života i poslanja Crkve* (22. II. 2007.), Zagreb, 2007., br. 6-31; Anton Tamarut, *Euharistija – otajstvo vjere i dar života*, Zagreb, 2004., 11-95.

Katedra moralne teologije

1. teza:

Glavni predmet moralne teologije je znanstveno rasvjetljavanje čovjekovog uzvišenog poziva u Kristu i njegove obveze da u ljubavi donese plod za život svijeta (OT,16). Čovjek kao moralno biće: razum, sloboda i odgovornost. Bog poziva čovjeka u savjesti i u moralnom zakonu. Grijeh u nauku kršćanskih izvora i razlikovanje grijeha. Obraćanje kao prihvaćanje Božjeg poziva u Kristu. Nauk o krepostima i nasljedovanje Krista.

Literatura: Bernhard Häring, *Kristov Zakon*, I. svezak, Zagreb, 1973., 119-124; 140-154; 370-375; 383-396; 407-409; 414-416; 423-424; 429-430; 445-450; Marinko Perković, *Temelji teološke etike*, Sarajevo, 2000., 67-88; 97-107; 117-131; 263-278; Marinko Perković, *Prema moralnoj zrelosti*, Sarajevo, 2009., 49-62; Servais Pinckaers, *Pavlov i Tomin nauk o duhovnom životu*, Zagreb, 2000., 155-166.

2. teza:

„Muško i žensko stvori ih“ (Post 1,27). Tijelo je prožeto spolnošću koja je prvi svjedok ljubavi i koja poziva na uzajamno sebedarivanje u bračnom životu. Svetost i nepovredivost ljudskoga života: svako ljudsko biće treba poštivati kao osobu od časa začeća do prirodne smrti. Moralni zahtjevi kreposti čistoće i evanđeoskoga poziva na djevičanstvo radi kraljevstva nebeskoga.

Literatura: Michele Aramini, *Uvod u bioetiku*, Zagreb, 2009., 75-91; Bernhard Häring, *Kristov Zakon*, III. svezak, Zagreb, 1986., 17-25; 39-58; 65-83; 113-120; 173-176; 198-200; 204-209; Tonči Matulić, *Bioetika*, Zagreb, 2012., 406-421; Tonči Matulić, *Pobačaj. Drama savjesti*, Zagreb, 1997., 50-60. Valentin Pozaić, *Život dostojan života*, Zagreb, 1985., 29-34; Valentin Pozaić, *Život prije rođenja*, Zagreb, 1990., 89-114; 151-156; Valentin Pozaić, *Čuvari života*, Zagreb, 1998., 135-143; Petar Šolić, *Radost ljubavi*, Split, 1994., 186-192; 210-211; 254-262; 323-328; 359-364.

II. Izborne teze / katedre

Katedra za filozofiju

1. teza:

Značenje teorijske i praktične filozofije kod Immanuela Kanta. Sintetički sudovi apriori i kategorički imperativ.

Literatura: Immanuel Kant, *Kritika čistog uma* (preveo V. Sonnenfeld), Zagreb, 1984., 1-35; Immanuel Kant, *Kritika praktičnog uma* (preveo V. Sonnenfeld), Zagreb 1956., 23-61.

2. teza:

Pod hermeneutikom podrazumijevamo teoriju ili umijeće tumačenja, odnosno interpretacije. Heidegger je tumači u svjetlu izvornog značenja grčke riječi ἐρμηνεύειν – ono razlaganje koje donosi vijest onima koji su u stanju slušati taj glas. Otuda je Hermes kod Homera, kao glasnik bogova s Olimpa, prenositelj i prevoditelj, tumač božanskih poruka u ljudski jezik. Hermeneutika, dakle, želi pripomoći razumijevanju onoga što se može razumjeti i to izreći, pa ima jezični karakter i jezik je taj koji određuje hermeneutički odnos. Heidegger će to izraziti tvrdnjom da je „jezik kuća bitka“, a Gadamer kroz misao: „bitak koji se može razumjeti jest jezik“.

Literatura: Günter Figal, *Smisao razumijevanja*, Zagreb, 1997., 9-38; Jean Grondin, *Smisao za hermeneutiku*, Zagreb, 1999., 37-63; 83-93; Damir Barbarić – Tomislav Bracanović (ur.), *Gadamer i filozofijska hermeneutika*, Zagreb, 2001., 49-63.

3. teza:

Vjera i razum dvije su veličine od kojih niti jedna sama za sebe nije dovoljna. Sadržaj vjere može se i razumjeti, kao što se i razum u svojoj potrazi nerijetko oslanja na vjeru. Toma Akvinski sintetizira taj stavak sljedećom formulacijom: *gratia naturam non tollit sed perficit*, milost prirodu ne dokida nego je usavršuje.

Literatura: Norbert Fischer, *Čovjek traži Boga. Filozofski pristup*, Zagreb 2001, 243-338.

4. teza:

Temeljne postavke Aristotelove metafizike i njihovo značenje za filozofiju Tome Akvinskog.

Literatura: Aristotel, *Metafizika* (preveo T. Ladan), Zagreb, 1992. 1-49. (knjiga A); 75-105 (knjiga Γ); Toma Akvinski, *Izabrano djelo* (izabrao i preveo Tomo Vereš), Zagreb, 2005., 76-98.

Katedra povijesti kršćanske literature i kršćanskog nauka

1. teza:

Stanje Crkve i teologije u prenicejskom razdoblju. Opći značaj apostolskih otaca u povijesti teološke misli, te najznačajnije informacije o pojedinim autorima i djelima (Ignacije Antiohijski, Klement Rimski, Polikarp iz Smirne, Didaché, Pseudo-Barnabina poslanica, Hermin Pastir). Apokrifna književnost. Apologetika u drugom stoljeću i najznačajniji predstavnici (Justin, Tacijan, Aristid iz Atene, Teofil Antiohijski, Atenagora). Heretička i antiheretička književnost u drugom stoljeću, a napose značaj Ireneja Lyonskog). Aleksandrijska škola i najznačajniji predstavnici (Klement Aleksandrijski i Origen). Začeci latinske književnosti u Africi (Tertulijan i Ciprijan).

Literatura: Juraj Pavić – Tomislav Zdenko Tenšek, *Patrologija*, Zagreb 2000., 1-49; 62-90; 104-118; 122-134. Tomislav Šagi-Bunić, *Povijest kršćanske literature*, Zagreb, 1976., 3-34.

2. teza:

Arijanska kriza između Nicejskog i Carigradskog sabora i najznačajniji autori uključeni u raspravu u prvom razdoblju (Atanazije Aleksandrijski, Euzebij Cezarejski, Ćiril Jeruzalemski). Problem makedonijanstva i apolinarizma. Kapadočani. Antiohijska škola (Teodor Mopsuestijski i Ivan Zlatousti).

Literatura: Juraj Pavić – Tomislav Zdenko Tenšek, *Patrologija*, Zagreb 2000., 146-148; 159-165; 172-176; 180-193; 196-207. Marijan Mandac, Deset rasprava u četvrtom teološkom govoru Grgura Nazianskoga, u: *Služba Božja*, 44 (2004.) 3, 39-56; Marijan Mandac, Duh Sveti u Petom teološkom govoru Grgura Nazianskog, u: *Služba Božja*, 43 (2003.) 2/4, 5-50.

3. teza:

Crkvena književnost na Zapadu u 4. i 5. st. (Hilarije, Ambrozije, Jeronim i Augustin). Raskoli i krivovjerja na Zapadu: donatizam, maniheizam, priscilijanizam i pelagijanizam.

Literatura: Juraj Pavić – Tomislav Zdenko Tenšek, *Patrologija*, Zagreb 2000., 153-158; 222-226; 233-238; 240-258; 261-264. Aurelije Augustin, *Ispovijesti*, Pogovor (V. Bajsić), Zagreb 2007., 295-308. Đuro Puškarić, Teologija svetog Augustina o Presvetom Trojstvu, u: *CuS* 18 (1983.) 213-224; 308-317; Otajstvo Trojstva i Crkve u propovijedanju Sv. Augustina, u: *CuS* 21 (1986.), 5-20. Marijan Mandac, *Sveti Jeronim Dalmatinac*, Makarska 1995., 7-38; 199-220.

4. teza:

Teološke rasprave između antiohijske i aleksandrijske škole. Problem nestorijanizma i Marijino bogomaterinstvo. Efeški sabor (Ćiril Aleksandrijski i Teodoret Cirski). Problem monofizitizma i Kalcedonski sabor.

Literatura: Juraj Pavić – Tomislav Zdenko Tenšek, *Patrologija*, Zagreb 2000., 167-169; 208-211. Marijan Mandac, Govor sv. Ćirila Aleksandrijskoga o Isusu Kristu i njegovu djelu, u: *Služba Božja*, 39 (1999.), 2/4 ; str. 125-182; *Teodoret Cirski*, Izabrani spisi (preveo, napisao uvod i bilješke Marijan Mandac, ofm), Split, 2003., 46-98; 146-158.

Katedra ekumenske teologije

1. teza:

Opće, biblijsko i kristološko-trinitarno utemeljenje te katolička načela ekumenizma.

Literatura: Dekret "Unitatis redintegratio", u: *Dokumenti Drugog vatikanskog koncila*, Zagreb, 1972., 116-119; Papinsko Vijeće za promicanje jedinstva kršćana, *Traženje jedinstva kršćana*, u: *Direktorij za primjenu načela i normi o ekumenizmu*, Zagreb, 1994., 10-24; *Ekumenska povelja*, Zagreb, 2002., 59-73; Jure Zečević, Biblija - Temelj ekumenizma, u: *Biblija danas*, 4/2005, 3-5; Milan Špehar, Potreba ekumenizma, u: *Riječki teološki časopis*, 9(1997.)1, 199-215; Lothar Lies, *Temeljni tečaj ekumenske teologije. Od raskola do pomirenja. Modeli crkvenog jedinstva*, Zagreb, 2011., 7-35; Reinhard Frieling, *Put ekumenske misli. Uvod u ekumenologiju*, Zagreb 2009., 13-30.

2. teza:

Definicije, opisi i poimanja ekumenizma u užem i širem smislu te različiti odnos prema ekumenizmu. Metode uspostave jedinstva kroz povijest i noviji „modeli“ jedinstva.

Literatura: Ekumenizam, u: Dekret "Unitatis redintegratio", *Dokumenti Drugog vatikanskog koncila*, Zagreb 1972., 119-121; Lothar Lies, Ekumenska teologija: činjenice, ciljevi i načela u: *Temeljni tečaj ekumenske teologije. Od raskola do pomirenja. Modeli crkvenog jedinstva*, Zagreb, 2011., 159-192; Reinhard Frieling, *Koncepcije o jedinstvu*, u: *Put ekumenske misli. Uvod u ekumenologiju*, Zagreb, 2009., 214-221; Stylianos Harkianakis, Erwin Iserloh i Klaus Scholder, Ekumenski pokret u 20. stoljeću, u: Raymond Kottje - Bernd Moeller, *Ekumenska povijest Crkve 3*, Zagreb, 2008., 309-326; Jure Zečević, Katoličko razumijevanje jedinstva i zajedništva kršćana, u: *Kairos. Evanđeoski teološki časopis*, 1/2008, 89-99; Radovan Bigović, Uloga i doprinos Pravoslavnih Crkava Svjetskom vijeću Crkava, u: *Riječki teološki časopis*, god. 37(2011.)1, 165-177; Timothy Ware, Pravoslavna crkva i jedinstvo kršćana, u: *Pravoslavna Crkva*, Zagreb 2005, 239-253.

3. teza:

Vršenje ekumenizma, mogućnosti i opseg „Communicatio in sacris“ u skladu sa zakonodavstvom Katoličke Crkve.

Literatura: Vršenje ekumenizma, u: Dekret "Unitatis redintegratio", *Dokumenti Drugog vatikanskog koncila*, Zagreb 1972, 121-124; Papinsko Vijeće za promicanje jedinstva kršćana, *Zajedništvo u životu i duhovnoj djelatnosti među krštenima*, u: *Direktorij za primjenu načela i normi o ekumenizmu*, Zagreb, 1994., 65-92; Papinsko Vijeće za promicanje jedinstva kršćana, *Ekumenska suradnja, dijalog i zajedničko svjedočenje*, u: *Direktorij za primjenu načela i normi o ekumenizmu*, Zagreb, 1994., 93-127; Niko Ikić, Sakramenti in genere, communicatio in sacris i sakramentali u katoličkom i pravoslavnom nauku i praksi, u: *Bogoslovska smotra*, 80(2010.) 4, 1163 -1189.

4. teza:

Ekumenska nastojanja Katoličke Crkve u Hrvatskoj. Komparacija s drugim sredinama u svijetu i specifičnosti.

Literatura: Jure Zečević, Ekumenska i dijaloška otvorenost Katoličke Crkve u Hrvata, u: Frano Prcela (prir.), *Dijalog. Na putu do istine i vjere*, Zagreb-Mainz, 1996., 289-308; Antun

Škvorčević, Katolička Crkva u Hrvata i ekumenizam, u: *Bogoslovska smotra*, 65(1995.)3-4, 513-540; Juraj Kolarić, Hrvatska ekumenska baština, u: *Ekumenska trilogija*, Zagreb, 2005., 835-861; Jure Zečević, *Multikonfesionalnost hrvatskoga društva i ekumenska nastojanja Crkve u Hrvata do domovinskoga rata*, u: *Ranjena Crkva u Hrvatskoj*, Zagreb, 1996., 17-30; Antun Škvorčević, Mirotvorna i ekumenska nastojanja crkvenih poglavara tijekom domovinskog rata, u: *Ranjena Crkva u Hrvatskoj*, Zagreb, 1996., 33-47.

Katedra pastoralne teologije

1. teza:

Stupnjevita i distancirana crkvenost izazov za dušobrižnika i za vjeroučitelja. Svojevrsna stupnjevita pripadnost povijesnoj Kristovoj Crkvi potječe od samih početaka Crkve i nazočna je tijekom cijele povijesti Crkve. Svoju posebnost i pastoralnu izazovnost doživljava u doba individualizacije i modernizacije/postmodernizacije, hominizacije i relativizacije 20. i 21. stoljeća. Određena (ne)identifikacija u gotovo svim, ili samo pojedinim dimenzijama crkvenosti, ili dimenzijama kršćanske vjere -od ortodoksije do ortoprakse- predstavlja ne malu poteškoću u pastoralnom djelovanju dušobrižnika i vjeroučitelja: od naviještanja, preko traženja i slavljenja sakramenata, sve do socijalne osjetljivosti i angažmana članova Crkve.

Literatura: Josip Baloban, Stupnjevita crkvenost današnjeg kršćanina: realnost i opasnost, u: *Bogoslovska smotra*, 66(1996.)2-3, 403-422; Josip Baloban, Alojzije Hobljaj, Danijel Crnić, Određeni aspekti crkvenosti u Hrvatskoj – rezultati i prosudbe istraživanja, u: *Bogoslovska smotra*, 80(2010.)2, 527-561; Yves Congar, O promjenjivom doživljavanju pripadnosti Crkvi, u: *Svesci*, Zagreb, br. 30, 70-75; Stjepan Kušar, Djelomično prihvaćanje vjere – kršćanstvo po izboru, u: *Bogoslovska smotra*, 66 (1996.) 2-3, 319-345.

2. teza:

Govor o svećenicima u novijim dokumentima crkvenog Učiteljstva. Prije pedesetak godina dekretom *Presbyterorum ordinis* katolička Crkva je na posljednjem Koncilu sebi i svijetu posvijestila važnost, ulogu i nenadomjestivo mjesto prezbitera-svećenika u životu i pastoralnom radu povijesne Kristove Crkve. Od tada do današnjih dana crkveno Učiteljstvo piše i izdaje crkvene dokumente o svećenicima, koji ne samo da podcrtavaju što je o prezbiteru-svećeniku rečeno na Drugom vatikanskom koncilu, nego istodobno dodatno pojašnjavaju/osvijetljavaju i dodaju elemente, koji upotpunjuju prezbiterov-svećenikov identitet u isusovskoj i evanđeoskoj perspektivi.

Literatura: Kongregacija za kler, *Direktor za službu i život prezbitera*, Zagreb, 2013, Dokumenti 161, 21-61; *Prezbiter – navjestitelj Riječi, služitelj sakramenata i voditelj zajednice kršćanskoga trećeg tisućljeća*, Zagreb, 1999, Dokumenti 122, 34-62; Papa Franjo, *Evangelii Gaudium, Radost Evanđelja*, Apostolska pobudnica biskupima, prezbiterima i đakonima, posvećenim osobama i svim vjernicima laicima o naviještanju evanđelja u današnjem svijetu, Zagreb, 2014. drugo izdanje, 108-127.

3. teza:

Korištenje otkrića psihologije i sociologije u dušobrižničkoj praksi. Koncilski oci na Drugom vatikanskom koncilu posebni naglasak staviše, s jedne strane na zajedništvo svih krštenih i na njihovu međusobnu suradnju u izgradnji Kraljevstva nebeskog, a s druge strane na suradnju sa svekolikim svijetom i čovjekom u njemu, a samim time i na interdisciplinarnu suradnju

teologije s neteološkim, a osobito društvenim znanostima. Ta suradnja i dijalog na poseban način se traži i očekuje u praktičnoj teologiji, a samim time i u pastoralnoj teologiji. U Pastoralnoj konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes* u br. 62. čitamo: *Neka se u pastoralnoj skrbi dovoljno priznaju i primjenjuju ne samo načela teologije nego i otkrića profanih znanosti, u prvom redu psihologije i sociologije.*

Literatura: Pastoralna konstitucija o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes*, u: Drugi vatikanski koncil. Dokumenti, Zagreb, 2008., VII. popravljeno i dopunjeno izdanje, brojevi 60-63; Josip Baloban, Opći uvod, Europsko istraživanje vrednota – EVS – 2008. Podatci za Hrvatsku, u: *Bogoslovska smotra*, 80 (2010.) 2, str. 411-420; Krunoslav Nikodem, Pero Aračić, Ivo Džinić, Važnost braka i obitelji u hrvatskom društvu. Analiza osnovnih pokazatelja u razdoblju od 1999. do 2008., u: *Bogoslovska smotra*, 80 (2010.) 2, 623-642; Stipe TADIĆ, *Tražitelji svetoga. Prilog fenomenologiji eklezijalnih pokreta*, Zagreb, 2002., 203-230.

4. teza:

(Ne)identičnost ritualne matrice službene Crkve i sekulariziranog čovjeka/vjernika.

Pitanje identifikacije krštenika s povijesnom Isusovom Crkvom dotakao je i Drugi vatikanski koncil u Dogmatskoj konstituciji o Crkvi *Lumen gentium* u br. 14, među ostalim, rekavši da pojedini krštenici u krilu Crkve ostaju *tijelom*, ali ne i *srcem*. U posljednjih pedesetak godina uočava se vidljiva i istodobno neporeciva ambivalentnost, prije svega unutar krila katoličke Crkve, posebno u Europi. Europljanin kao pripadnik Crkve je još uvijek obredno zainteresiran i orijentiran, prije svega u povezanosti sa svojim čvorišnim životnim situacijama. Ali jednako tako kod tolikih krštenika njegovo poimanje crkvenog rituala-sakramenata sve više se razlikuje od ritualne matrice, tj. otajstvenog i spasenjskog poimanja sakramenata službene Crkve. Takvo razilaženje predstavlja teškoće i izazov današnjim dušobrižnicima.

Literatura: Josip Baloban, Gordan Črpić, Određeni aspekti crkvenosti, u: *Bogoslovska smotra*, 70(2000.)2, 257-290; Josip Baloban, Alojzije Hoblaj, Danijel Crnić, Određeni aspekti crkvenosti u Hrvatskoj. Rezultati i prosudbe istraživanja, u: *Bogoslovska smotra*, 80(2010.)2, 527-561.

Katedra za liturgiku

1. teza:

Crkva u liturgiji slavi spomen-čin Kristova otajstva spasenja te se u njoj „pomoću osjetilnih znakova označuje i na način svojstven pojedinomu znaku udjelotvoruje posvećenje čovjeka“ (SC 7). Liturgija, djelo Krista svećenika i njegova Tijela, Crkve, tvori vrhunac kojemu teži djelovanje Crkve i ujedno vrelo iz kojega proizlazi sva njezina snaga (SC 10), pa je svako liturgijsko slavlje u najizvrsnijem smislu sveto djelo, s čijom se djelotvornošću, gledom na isti naslov i isti stupanj, ne može izjednačiti ni jedno drugo djelo Crkve.

Literatura: Drugi vatikanski koncil, *Konstitucija o svetoj liturgiji „Sacrosanctum concilium“*, (br. 1.-13.), Zagreb, 2008.; Ivan Pavao II., *Ecclesia de Eucharistia*, (Dokumenti 134), Zagreb, 2003.; Joseph Ratzinger, *Duh liturgije. Temeljna promišljanja*, Mostar – Zagreb, 2001., 11-50; Paul De Clerck, *Mudrost liturgije. Crkveni značaj liturgije*, u: *Služba Božja*, 50(2010.) 2, 184-198; Ante Crnčević – Ivan Šaško, *Na vrelo liturgije. Teološka polazišta za slavljenje i življenje vjere*, Zagreb, 2009., 9-44.

2. teza:

Simbolička narav liturgije ucjepljuje u spasenjski događaj sve što je zahvaćeno obrednošću i vjerničkom egzistencijom – Crkvu i osobe koje ju tvore, tijelo i sve njegove načine izražavanja i doživljavanja, prostor i vrijeme – te obred, satkan od govornih čina i riječi koje su čini, postaje načinom Kristova uprisutnjenja i preobrazbe Crkve koja slavi.

Literatura: Drugi vatikanski koncil, *Konstitucija o svetoj liturgiji „Sacrosanctum concilium“*, (br. 21.-46.), Zagreb 2008.; Ivan Šaško, *Suvremena liturgijska teologija: znak i obredno uzbiljenje otajstva*, u: *Diacovensia* 11(2003.)1, 9-32; Ivica Žižić, *Plemenita jednostavnost. Liturgija u iskustvu vjere*, Zagreb 2011., 27-67; Ante Crnčević – Ivan Šaško, *Na vrelo liturgije. Teološka polazišta za slavljenje i življenje vjere*, Zagreb, 2009., 45-96; Ivan Šaško, *Briga za komunikativnu sposobnost euharistijskoga slavlja*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 126/4 (1998.), 216-226.

3. teza:

Sakramenti Crkve, ustanovljeni radi posvećenja ljudi i izgradnje Kristova Tijela, oblikuju kristoliki život vjere i tvore njegovu puninu. Stoga se sakramenti kršćanske inicijacije odlikuju postupnošću hoda u vjeri i vode k istinitosti njezina slavljenja, koje svoj vrhunac doseže u otajstvu euharistije.

Literatura: Drugi vatikanski koncil, *Konstitucija o svetoj liturgiji Sacrosanctum concilium*, (br. 47.-82.), Zagreb, 2008.; Ivica Žižić, *Genealogija vjerničkog subjekta: kršćanska inicijacija u svjetlu antropologije i teologije obreda*, u: *Bogoslovska smotra*, 79(2009.)3, 437-478; Ante Crnčević, *Inicijacijska dinamika u liturgiji krštenja. od dinamike otajstva do obrednoga ustroja*, u: *Bogoslovska smotra*, 79(2009.)3, 501-521; Ivan Šaško, *Euharistija – vrhunac u pristupu, trajnost u življenju inicijacije*, u: *Bogoslovska smotra*, 79(2009.)3, 523-536; Ante Crnčević – Ivan Šaško, *Na vrelo liturgije. Teološka polazišta za slavljenje i življenje vjere*, Zagreb, 2009., 226-266.

4. teza:

Slaveći liturgijsku godinu, Crkva ucjepljuje u vrijeme cjelokupno Kristovo otajstvo – od utjelovljenja i rođenja, do uzašašća i iščekivanja Gospodinova dolaska – te tako, Dan

Gospodnji, kao temeljni kršćanski blagdan, svojim sakramentalnim karakterom posvećuje čovjekovo vrijeme i pruža mu spasenjski ritam.

Literatura: Drugi vatikanski koncil, *Konstitucija o svetoj liturgiji „Sacrosanctum concilium“*, (br. 83.-111.), Zagreb, 2008.; Ivan Pavao II., *Dies Domini. Dan Gospodnji*, (Dokumenti 119), Zagreb, 1999.; Paul De Clerck, „Mudrost liturgije. Slaviti Božje 'danas'“, u: *Služba Božja*, 51(2011.)3/4, 365-378; Ivica Žižić, *Nedjelja i liturgija. Sakramentalni identitet Dana Gospodnjega* u: *Služba Božja*, 46(2006.)3, 237-271.; Ante Crnčević – Ivan Šaško, *Na vrelu liturgije. Teološka polazišta za slavljenje i življenje vjere*, Zagreb, 2009., 311-341.

Katedra crkvene povijesti

1. teza:

Osnutak Crkve i oblikovanje crkvenih struktura kroz povijest.

Literatura: Hubert Jedin, *Velika povijest Crkve I.*, Zagreb, 2001., 83-100; 114-122; 129-137; 169-176; Slavko Slišković, *Crkva – institucionalizirana vjera*, u: *Lađa. Časopis za promicanje religioznog odgoja i vrjednota kršćanske kulture*, 7(2012.)4, 27-35.

2. teza:

Koncili u povijesti Crkve.

Literatura: Hubert Jedin, *Crkveni sabori*, Zagreb, 1997.

3. teza:

Pokrštenje Hrvata i razvoj crkvenih struktura na hrvatskim prostorima.

Literatura: Franjo Šanjek, *Kršćanstvo na hrvatskom prostoru. Pregled religiozne povijesti Hrvata (7.-20. st.)*, Zagreb, 1996., 37-64; 95-124; Mile Vidović, *Povijest Crkve u Hrvata*, Metković-Split, 2007., 41-44; 113-228; 469-479.

4. teza:

Uloga Katoličke crkve u oblikovanju hrvatskog nacionalnog identiteta.

Literatura: Slavko Slišković, *Kršćanstvo u temeljima hrvatskog identiteta: povijesno-kritički prikaz*, *Kršćanstvo i identitet*, Zbornik radova, (ur. Adolf Polegubić), Frankfurt am Main 2014., 45-69; Slavko Slišković, *Katolički identitet u suvremenoj Hrvatskoj*, *Kršćanstvo i identitet*, Zbornik radova, (ur. Adolf Polegubić), Frankfurt am Main 2014., 143-161.

Katedra kanonskog prava

1. teza:

Pravo u životu Crkve: pravo, pravno uređenje, pravednost, kanonsko pravo, crkveni zakon, obveze i prava vjernika.

Literatura: Nikola Škalabrin, *Uvod u kanonsko pravo*, Đakovo, 1994.; Libero Gerosa, *Crkveno pravo*, Zagreb, 2007., 5-58; *Zakonik kanonskoga prava s izvorima*, Zagreb, 1996., kann. 7-22, 208-223.

2. teza:

Pravni elementi naviještanja Riječi: polog vjere, teška kršenja vjere, naviještanje i učiteljstvo, propovijedanje i katehetsko poučavanje, misije, katolički odgoj, pravna zaštita crkvene zajednice.

Literatura: Josip Šalković, *Pravni elementi evangelizacijskog poslanja Crkve. Komentar III. knjige Zakonika*, Zagreb, 2014.; Libero Gerosa, *Crkveno pravo*, Zagreb, 2007., 83-110. *Zakonik kanonskoga prava s izvorima*, Zagreb, 1996., kann. 747-833.

3. teza:

Sakramentalno pravo: sakramenti kršćanske inicijacije, sakramenti ozdravljenja, sakramenti u službi zajednice, teološko-pravna struktura sakramenta, služitelj, primatelj, (ne)valjanost i (ne)dopuštenost.

Literatura: Libero Gerosa, *Crkveno pravo*, Zagreb, 2007., 111-223; *Zakonik kanonskoga prava s izvorima*, Zagreb, 1996., kann. 840-1165; *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1212-1666.

4. teza:

Institucionalni organi Crkve: sinodalnost, strukture suodgovornosti, crkvene službe, opća Crkva (organi upravljanja), partikularna Crkva (organi upravljanja), skupštine partikularnih Crkava.

Literatura: Nikola Škalabrin, *Božji narod*, (skripta), Đakovo, 1995.; Libero Gerosa, *Crkveno pravo*, Zagreb, 2007., 243-273; *Zakonik kanonskoga prava s izvorima*, Zagreb, 1996., kann. 145-196, 330-552.

Katedra religiozne pedagogije i katehetike

1. teza:

Razumijevanje kateheze u Crkvi od vremena Novoga zavjeta do danas. Temeljne odrednice te cilj i zadaće kateheze. Kateheza u evangelizacijskom poslanju Crkve.

Literatura: Ana Thea Filipović, *U službi zrelosti vjere i rasta osoba. Katehetska i religijskopedagoška promišljanja u suvremenom kontekstu*, Zagreb, 2011., 10-22; 36-43; Emilio Alberich, *Kateheza danas. Priručnik fundamentalne katehetike*, Zagreb, 2002., 43-88; Kongregacija za kler, *Opći direktorij za katehezu*, Zagreb, 2000., br. 34-72.

2. teza:

Naslovnici kateheze, pedagogija vjere, katehetski putovi i govori, kateheza u odnosu prema suvremenim socioreligijskim i sociokulturnim kontekstima.

Literatura: Kongregacija za kler, *Opći direktorij za katehezu*, Zagreb, 2000., br. 137-214; Emilio Alberich, *Kateheza danas. Priručnik fundamentalne katehetike*, Zagreb, 2002., 110-133; 299-317.

3. teza:

Vjeronauk. Status vjeronauk u školskome sustavu. Religijsko obrazovanje u europskoj perspektivi. Prihvaćenost vjeronauka kao školskog predmeta. Pravni okvir katoličkoga vjeronauka u javnim školama. Ciljevi vjeronauka i njegov doprinos ciljevima škole. Suodnos vjeronauka i župne kateheze.

Literatura: Hrvatska biskupska konferencija, *Program katoličkoga vjeronauka u osnovnoj školi*, Zagreb, 2003., 5-15; Ružica Razum (ur.), *Vjeronauk nakon dvadeset godina: izazov Crkvi i školi. Zbornik radova sa znanstvenog simpozija Vjeronauk nakon dvadeset godina: izazov Crkvi i školi*, Zagreb, 2011., 93-140; 249-277.

4. teza:

Temeljna obilježja religioznosti adolescenata i mladih. Crkveno učiteljstvo, sadržaj, modeli i perspektive pastoralna mladih. Utjelovljenje i pastoralna ishodišta za pastoral adolescenata i mladih.

Literatura: Kongregacija za kler, *Opći direktoriji za katehezu*, Zagreb, 2000., br. 181-185; Valentina Blaženka Mandarić, *Mladi integrirani i(li) marginalizirani*, Zagreb, 2009., 131-166; 199-288.

Katedra socijalnog nauka Crkve

1. teza:

Kompetencijom koja joj je vlastita Katolička crkva je oblikovala svoj socijalni nauk. Iz naravi socijalnog nauka Crkve, koji je izričito namijenjen svim ljudima dobre volje, proizlazi njegova aktualnost počevši od prve socijalne enciklike „Rerum novarum“ (15. 05. 1891.) do danas.

Literatura: Papinsko vijeće „Iustitia et pax“, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, Zagreb, 2005., 55-88; Zbor za katolički odgoj, *Socijalni nauk Crkve u svećeničkom obrazovanju* (30. XII. 1988.), u: *Socijalni dokumenti Crkve*, Marijan Valković (ur.), *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, Zagreb, 1991., 625-690.

2. teza:

Socijalni nauk Crkve je oblikovao temeljna načela (dostojanstvo ljudske osobe, ljudska prava, opće dobro, solidarnost, supsidijarnost, preferencijalna opcija za siromašne) koja usmjeravaju socijalnu ponudu Crkve u crkvenom i društvenom životu. Posebno je važna uloga supsidijarnosti.

Literatura: Papinsko vijeće „Iustitia et pax“, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, Zagreb, 2005., 89-151; Primjena supsidijarnosti u Hrvatskoj, u: *Bogoslovska smotra*, 81(2011.)4, 721-752.

3. teza:

Ljudski rad je na određen način „crvena nit crkvenog učenja... i možda bitni ključ društvenog pitanja“ (Laborem exercens, br. 3). U vremenu globalizacije posebnu je pozornost potrebno posvetiti dostojanstvu rada i radnika kao i pravu na nedjeljni počinak.

Literatura: Papinsko vijeće „Iustitia et pax“, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, Zagreb, 2005., 195-235; Stjepan Baloban – Gordan Črpić (ur.), *Kultura nedjelje i dostojanstvo radnika*, Zagreb, 2005., 71-105.

4. teza:

Kao „ljubav u istini u društvenim pitanjima“ (*Caritas in veritate*, br. 5) socijalni nauk Crkve je nužno uporište za potpunu kršćansku formaciju: socijalni pastoral, socijalna kateheza, služenje vjernika laika pod etičko-moralnim vidom na različitim područjima javnoga života (kultura, gospodarstvo, politika, mediji...).

Literatura: Papinsko vijeće „Iustitia et pax“, *Kompendij socijalnog nauka Crkve*, Zagreb, 2005., 237-405; Stjepan Baloban – Gordan Črpić (ur.), *Ljubav u istini u društvenim pitanjima*, Zagreb, 2012., 13-40; 155-212.